

Rakovszky Zsuzsa

HÁROM KÉP A VÁROS TÖRTÉNETÉBŐL

Ládák

...Sose felejttem el
tizenöt lehettem vagy már tizenhat?
Akkoriban én tartottam a frontot
a kisboltban – apám a fronton,
anyámat a köszvény ágyhoz szegezte:
„Elboldogulsz, fiam,
ahogy én is a te korodban!
Úgyis túl sok vásárlónk mostanában...”
Tényleg elboldogultam, éppen csak hazamenni,
azt nem szerettem: végig a sötét
utcán, közben az egész faluban szólt
a rádió, az összes ablakokból
az a kiszámított,
nevetséges és hátborzongató
őrjöngés dőlt – nem értettem, de féltem,
futólépésben siettem haza
a városba. A ládák
ott voltak, már nem is tudom, mióta
az udvaron, kipakoltuk belőlük
a nulláslisztet, pótkávét, a krumplit,
már nem tudom, mért őrizgettük őket,
mit akartunk velük,

újra felhasználni, vagy eltüzelni,
aztán egyszer csak nem voltak sehol.
„Tóth úr, nem látta, kérem,
hová lettek a ládák?”
A szomszédunk, magányos öregember,
a hullott almát szedte össze éppen
a kertjében, nem válaszolt, csak
a vállát vonogatta, és mosolygott
egy kicsit gúnyosan, sokat tudó mosollyal.
Aztán két nappal később,
amikor úgy hat óra tájban
mentem hazafelé – sötétedett,
az ablakok csukva (október vagy november,
nyirkos, hűvös idő volt) már ott jártam a dombnál,
ahol kanyarodik az út, és így először
a hangot hallottam meg – nem, nem azt,
amelyiket máskor a rádióból,
egy pillanatra azt hittem pedig, de
nem az volt, csak az önmagát
hergelő düh emelkedő spirálja
az volt hasonló –, majd fordult az út,
és akkor hirtelen
megláttam a sötét domb hátterén
a lángbetűket. Már nem is tudom,
tíz, húsz vagy ötven lángoló alakzat,
nem betű volt persze: az az idom,
amit akkoriban már
sűrűn lehetett látni krétával fölfirkantva
a házfalakra itt-ott, újságban vagy plakáton,
de most tűzből volt és a levegőben
látszott lebegni – mintha egy kéz
az esti ég falára írta volna,
mint a Mene tekelt – aztán közelebb értem,
és láttam már, nem égi jel, dehogy,
csak mint a töklámpás... mindenesetre
nagy munka lehetett kifűrészelni harminc –
vagy inkább ötven láda oldalát.
S láttam a lángfényben az arcokat:

azok az ismerős,
gondoktól elnyútt, korán ráncos arcok!
Esdeklőek: „Elsején meghozom...”
Mosolygóság: „Hogy megnőtt ez a kislány!” –
De most valamilyen feszült és megdicsőült
figyelem ült rajtuk: mint akik végre megtalálták
minden szenvedés magyarázatát,
a kulcsot a tulajdon életükhöz,
hogy szegénység, betegség,
részezes férj, korán elfonnyadt asszony,
adósság, tűz, fagy, árvíz,
vízfejű csecsemő – mindezek nem az élet
természetes velejárói, eltűrendő
bajok, viselendő keresztetek,
hanem okuk van, megnevezhető,
emberi arcot viselő okuk,
hatalmas és erős, de hogyha összefognak –
„Azok ott a mi ládáink” – Tudom, bolondság,
nem kellett volna: kicsúszott a számon.
A hátsó sorból ketten-hárman
hátranéztek: még csak nem is harag,
inkább csodálkozás volt a szemükben,
úgy néztek rám, mint valami marslakóra,
aki egy másik bolygóról pottyant oda,
a mindent megvilágító harag
lángfényű univerzumán kívülről,
és most itt holmi ládákról fecseg.

„Többet nem megyek ki!” – mondtam anyámnak.
És nem is mentem csakugyan,
azóta sem – pedig hány éve is már?
A férjem nevetett rajtam: „Mitől félsz?
Miért pont oda nem mész? Bármi bárhol
megtörténhet.” Nem tudom, hogy vajon
csak csúfolódott rajtam, vagy talán
mégis megnyugtatósnak szánta volna?
Mert ha igen... hát nem állíthatom, hogy
sikerült volna megnyugtattania.

Halott apáca

„Az Istenért, csak nehogy visszamenj! Ha ott találnak,
téged is elvisznek, akár a többit,
fölraknak egy teherautóra, aztán
vagy látunk még valaha, vagy sem!”
Váratlanul érkeztek, így beszéltek,
a nővérekre rátörték az ajtót,
vagy bezörgettek, én nem is tudom,
Egy táskányi holmit vihettek csak magukkal,
vagy annyit sem? Kapkodtak, amazok meg
sürgették őket: „Erre ott,
ahova mennek, nem lesz semmi szükség!”
mondogatták röhögve, míg kicibáltak ezt-azt
a táskákból. Mit visz magával
az ember, amikor kiűzik
az életéből? Egy váltás fehéreneműt,
családi fényképet, egy rózsafűzért.
Közben meg: „Gyorsan! – noszogatták
őket –, gyorsan, ne húzzák az időt,
mindjárt indul a teherautó!”
Zörögve rángatott fiókok,
csapódó szekrényajtók.
Már lenn álltak az udvaron mikor
az egyikük – öreg, mord,
tüskés szemöldökű, az állán
egy anyajegyből hosszú szőrszál
kunkorgott – nem nagyon szerettük,
elég goromba volt velünk, fiatalokkal,
mi meg, bevallom,
szívesen bosszantottuk és sokszor kinevettük
a háta mögött – szóval ez a Márta nővér
hang nélkül összecsuklott. A két mellette álló
lehajolt hozzá, hogy föltámogassa,
aztán tanácstalanul összenéztek,
mert az a kis madárcsontú öreg test,
hirtelen iszonyú nehéz lett,
mintha valami súly lenne hozzákötözve,

az húzná le a földbe, s mozdulatlan
zuhanna. Az apró, sötét szemek a tüskés
ősz szemöldök alól szigorúan meredtek
rájuk, de már
látás nélkül. A főnökasszony
odament azoknak az embereknek
a vezetőjéhez: „Kérem, hogy adjanak még
egy kis időt, csak annyit,
hogy tisztességgel fölrvatalozzuk
a halottunkat!” Az az ember
szemlátomást zavarba jött. „Na jó,
nem bánom!” – dűnnyögte, aztán, mintha valami csorbát
akarna helyreütni, élesen és gorombán:
„De egy-kettő, ne húzzák az időt!
Más dolgunk is van, mint itt magukkal vesződni!”

Én nem sokat aludtam aznap éjjel.
Egy-két dolog – levelek, női holmi,
a Bibliám (benne a szentkép,
amit még az öreg papunktól kaptam
hétéves koromban)... rázott az undor,
ha arra gondoltam, mindez azoknak
a kezébe kerül – olyan kezekbe,
melyek talán egy órával korábban,
vagy egy órával később – mindegy,
lesz, ami lesz, gondoltam, megyek, és elhozom
azt a néhány holmit. Nem lehetett több
hajnali négynél – sötét volt az utca,
a téren, a Mária-kútnál, amelyet
csodálatosképp megkímélt a bomba,
amely lehámozta a szomszéd ház elülső
falát, és porig rombolta a másikat,
megálltam, felnéztem a Szűzanyára:
„Csak most segíts!”. Egészen addig
eszembe sem jutott: anyámtól
nem is búcsúztam el (persze, ha rájön,
mit tervezek, nyilván eldugta volna
a ruhámat, vagy rám zárja az ajtót...)

Furcsa, de a kapu
nyitva volt. Az a hosszú folyosó,
ahol annyit jártam, most, a sötétben
idegen volt, és mégis ismerős,
mint mikor álmában belép az ember
egy helyiségbe, és tudja: ez itt az első
gyerekkori szobája, ugyanakkor
az x-i pályaudvar váróterme.
Az is lehet, gondoltam,
hogy most is álmodom. A lépteim
visszhangot vertek az üres falak közt.
Az egyik elkopott lépcsőfokon
megcsúszott a lábam, ahogy indultam fölfelé
az emeletre. Máig sem tudom,
miért nyitottam be a refektóriumba,
valami fényt láttam, vagy elvitettem az ajtót?
Kiszűrődött volna az ajtórés alatt
a gyertyafény? Égett egyáltalán még
valamelyik gyertya? Igen, az egyik
még pislákkolt, a többi három
már tövig égett. Abban a gyöngé fényben
alig láttam: vagy inkább
beletelt pár másodpercbe, amíg
fölfogtam, mit látok: két összekulcsolt,
szikkadt kezét, sötét köntös redőit,
a láng miniatűr mását, megsokszorozva
a rózsafűzér gyöngyszemeiben.
Mondom, először
semmit sem értettem: hirtelen az az örült
gondolatom támadt, hogy engem várt itt,
csak elaludt, de mindjárt fölpattan, s rám kiált:
ilyenkor kell megjönni? Tíz napig
nincs kimenő! De persze semmi
ilyesmi nem történt. A láng a léghuzatban
megnyúlt, majd elfeküdt vízszintesen,
s egy pillanatra az az apró fekvő alak,
mintha megnőtt volna holtában, és a sárga,
májfoltos arcon most nem a szokott

bosszús mogorvaság ült, hanem – nem, nem derű, de
valami időn kívüli, érinthetetlen
nyugalom – mintha csak
nem romló test feküdne az asztalon, hanem
sírszobor egy kőszarkofágon.

Aztán a gyertya kialudt, s én ott maradtam
teljes sötétben, csak az ablakokban
derengett a holdtalan éjszaka
hígabb sötétje. Tudtam: sietnem kellene,
föl a hálóterembe, összeszedni
a holmimat, aztán gyorsan haza...
Mégsem mozdultam. Odahúztam
egy széket a sötétben
tapogatózva, azután nem is tudom,
imádkoztam-e végül, vagy csak ültem,
a sötétben magam elé meredve. Azt hiszem,
egész mindennapi, a helyzethez nem illő
dolgok járhattak a fejemben: az, hogy aznap
mosnom kell majd, meg az, vajon fölvesznek-e
dolgozni a kertészetbe vagy eladónak
a kisboltba. De egy dologra biztosan
nem gondoltam: arra, hogy egy világnak
lett vége éppen most, és én vagyok,
aki virraszt a holttest mellett, és hogy
eztán sehol másutt, csak a szívemben –
ott helyben nem gondol ilyeneket az ember,
legfeljebb később, amikor már
csak az emlékezet fordított látcsövén át
nézi a helyzetet,
és benne önmagát.
Alighanem
elalhattam, mert aztán már csak arra
emlékszem, ahogyan tisztán kirajzolódik
a terem képe, benne
a fehér abrosszal letakart hosszú asztal,
s rajta az apró
sötét alak – a két vásott cipőtalp

elé valaki nyilván sebtében s jobb híján
egy cserepes virágot, pletykát vagy fuksziát
állított, amit én majdnem levertem
a sötétben. És nem előbb, csak akkor
tört rám a rémület – hogy hátha közben
ránzárták az ajtót, és nem tudok kijutni.
Fölugrottam, lerohantam a lépcsőn
(nem mentem föl a holmimért sem,
el is felejtettem, hogy miért jöttem).
Lenn sokáig hiába
próbáltam kilöknöni a nagykaput, pedig
pontosan tudhattam: befele nyílik.

Kinn már egész világos volt: az utca
még néptelen, csak az utcaseprők zörögtek
a talicskájukkal és seprűjükkel.
Anyám aludt még, mikor hazaértem
(szerencsére!), de már a konyha,
a foltosan kopott linóleum, a sánta
hokedli, az öreg kredenc, amelyen
felhólyagzott a festék –
minden síkos és érdes felület
a kora reggel első, hűvös fényében ázott.

kertitörpék

Kerülj beljebb! Nahát, igazán kedves tőled,
hogy nem felejtettél el
annyi idő alatt és olyan messze –
abban a messzi országban! Tudom,
persze, hogy a közös gyerekkort
nem olyan könnyű elfelejteni.
Igen, nézz csak körül: itt nemigen változott
semmi: egy s más, igaz,
kénytelenek voltunk eladni persze
azokban a nehéz időkben – például az ezüstöt
a vitrinből, de látod, maga a vitrin

megvan még és itt a kis porcelán
táncosnő is – a rosszul megragasztott
derekán ott van még a ragasztó gyantacsöppje.
A zongora? Ott van az is
a belső szobában. Tudom, te nem szeretted,
utáltál gyakorolni! Én még sokáig
játszottam rajta – míg anyuka élt,
szerette hallgatni. Még néha most is
megpróbálok... de aztán, a reumás kezemmel...
Hát igen, én sose jöttem el innét.
És képzeld csak – anyuka még megérte! –
visszavásároltuk! No jó, nem az egészet,
csak ezt a két szobát, amit meghagytak nekünk.
És még hozzá milyen olcsón! Futotta
a kis félretett pénzemből... és a bátyám,
tudod, aki kinn él Ausztráliában,
na, ő is besegített egy kevéssel.
A kert... az már egy kicsit nehezebb ügy.
Emlékszel, mennyit játszottunk a várfal
tövében – ugróiskolát, meg
kivittük a hajasbabát napozni,
és mennyit labdáztunk – igen, egyszer betörtük
a labdával az ablakot – de ez már
akkor volt, amikor a kertre néző lakásba
betelepítették a háрпиát,
az ő ablakát törtük be – vagyis hát a miénket,
ami akkor már nem volt a miénk.
Micsoda botrány volt – a hárpia rikácsolt,
az ablakot anyuka kénytelen volt
kifizetni... abból a nyomorult kis
gépíronői fizetésből... akkor
hónapokig zsíroskenyeret vacsoráztunk.
Emlékszem, nem is mentünk ki többet a kertbe.
Most? Most a kert elvben közös tulajdon.
Elvben joga van mind a négy családnak
használni, de aki a kertre néző lakásban
lakik most, vágatott egy kertre nyíló
ajtót az egyik ablaka helyén és

közölte velünk: a kert az övé,
és hogy oda senki ki ne tegye a lábát.
(Nem, ez nem ugyanaz a hárpia,
az már régen nem él. Az unokája.
Jó, nem igazán, csak lélek szerint...) A többiek?
Nem, nem tiltakoztak... azt hiszem, félnek tőle.
A nagy szájától, meg hogy állítólag
valami nagyfejű a rokona.
Még velem is képes volt ordítózni,
mikor egyszer – csakazértis! – kiültem
egy kicsit napozni a kerti székbe.
„Azt képzeli, hogy csak mert valaha,
száz éve vagy mikor itt minden a maguké volt,
hogy magának előjogai vannak?”
„Csak jogaim!” – feleltem,
ő meg, hogy ügyvédhez fordul... „Csak tessék!” – mondtam.
De azután mégsem mentem ki többet,
(jobb a békesség – ahogy anyuka
szokta volt mondani), gondoltam úgymint
örökké jön-megy, az idő nagyobbik
felében Pesten van – ügyeket intéz.
Majd akkor kiülök, ha nem lesz itt.
Aztán egy reggel láttam,
az ablakból, ahogy gurítja a
kerekes bőröndjét, megy a vonathoz,
vártam kicsit, amíg a levegő
felmelegszik – gyönyörű, kora őszi
nap volt – fogtam a könyvem, az összecukható
kisszékemet, indultam kifelé,
végig a folyosón – na és ahogy kiléptem,
nem fogod elhinni! mint ahogy én sem
akartam hinni a szememnek!
A kert teljes hosszában – kerti törpék!
Csúcsos sipkás, hosszú szakállú
kedélyesen vigyorgó kis gnómok, krumpliorrú,
dülledt szemű apró szörnyetegek,
vörösek, kékek, szörnyű gipszszínekben!
Szorosan álltak, hogy egy szék se férjen

közéjük – már ha valakinek lenne kedve
elüldögelni ilyen társaságban...
(Volt egy nagy, pettyes bolondgomba is
az egyik sor közepe táján.)
Egy törpe-hadsereg, az ő hadserege.
Ez őrzy az az elhódított
területet – lehetne persze rosszabb,
de mégis...Hát szóval ez van a kerttel.
Ettől függetlenül, egész jól megvagyok.
De most már inkább mesélj te magadról!
Eleinte még jött tőletek pár levél,
emlékszem, írtad, milyen sokat sírtál
az első időkben, aztán megszoktad lassan.
Nyilván jó döntés volt végül is, de azért
tudom, nem lehetett könnyű neked sem.
Általában soha semmi se könnyű.

© Kovács Lea